

شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر بروز فساد در شهرداری‌ها: شهرداری خرم‌آباد

مهدی صدیق کیا

لیسانس مهندسی معماری و کارمند اداره بازرسی شهرداری مرکزی خرم‌آباد

چکیده

فساد در شهرداری‌ها به عنوان یکی از چالش‌های اساسی در حکمرانی شهری، موجب هدررفت منابع عمومی، کاهش کیفیت خدمات و تضعیف اعتماد شهروندان می‌شود. این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر بروز فساد در شهرداری خرم‌آباد انجام شده است. روش تحقیق مورد استفاده، ترکیبی از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی (پیمایشی) با ابزار پرسشنامه و مصاحبه با کارشناسان و ذینفعان بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که عوامل اصلی فساد در شهرداری‌ها در پنج دسته کلی: عوامل ساختاری و مدیریتی، عوامل اقتصادی، عوامل فرهنگی-اجتماعی، عوامل حقوقی و قانونی و عوامل سیاسی قابل تقسیم هستند. برای کاهش فساد، راهکارهایی همچون: افزایش شفافیت مالی، تقویت سیستم‌های نظارتی الکترونیک، مشارکت شهروندان در نظارت، اصلاح قوانین شهری و ارتقای فرهنگ سازمانی در شهرداری‌ها اجرایی شود.

واژگان کلیدی: فساد اداری، شهرداری، شفافیت، نظارت، حکمرانی شهری.

مقدمه

بروز فساد در شهرداری‌ها تحت تأثیر متقابل پیچیده عوامل اجتماعی، نهادی و فناوری است. درک این پویایی‌ها برای تدوین راهبردهای مؤثر برای مبارزه با فساد و ترویج حکمرانی خوب حیاتی است. یکی از عوامل اصلی که به فساد کمک می‌کند، اثر مسری است، که در آن اعمال فساد در داخل و در محیط‌های شهرداری عادی می‌شود. همانطور که توسط مونتدورو و همکاران اشاره شد، زمانی که رفتار فاسد در یک محل خاص بیداد می‌کند، می‌تواند یک هنجار اجتماعی ایجاد کند که ممکن است تصمیم‌گیرندگان در شهرداری‌ها را تحت تأثیر قرار دهد تا شیوه‌های فاسد مشابهی را اتخاذ کنند (مونتدورو و همکاران، ۲۰۲۳). این پدیده بیشتر توسط لوپز-والکارسل و همکاران تأیید می‌شود، که دریافتند احتمال اینکه شهرداری رفتار فاسد نشان دهد با تعداد شهرداری‌های مجاور که در فعالیت‌های مشابه شرکت می‌کنند، افزایش می‌یابد و از این ایده که فساد می‌تواند مسری باشد، حمایت می‌کند (لوپز-والکارسل و همکاران، ۲۰۱۷). این امر اهمیت روابط بین شهرداری‌ها را در سرایت فساد نشان می‌دهد.

تحقیقات نلسون و آفونسو نشان می‌دهد که نوع حکومت - به‌ویژه، خواه ساختار شورا-مدیر یا شهردار-شورایی را اتخاذ کند- می‌تواند بر احتمال فساد تأثیر بگذارد. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که شهرداری‌هایی که دارای سیستم شورا-مدیر هستند، در مقایسه با شهرداری‌هایی که سیستم شهرداری-شورایی دارند، به طور قابل توجهی کمتر در معرض محکومیت‌های فساد هستند (نلسون و آفونسو، ۲۰۱۹). چنین عناصر ساختاری می‌توانند سطوحی از پاسخگویی و شفافیت را که در کاهش فساد بسیار مهم هستند، تعیین کنند.

مداخلات فناورانه نیز نقش حیاتی در شکل‌دهی تصورات و واقعیت‌های فساد در شهرداری‌ها دارد. واله کروز و همکاران دریافتند که استفاده از فناوری اطلاعات، به‌ویژه وبسایت‌های شهرداری و پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی، درک شهروندان از شفافیت و کارایی در دولت‌های محلی را به‌طور چشمگیری افزایش می‌دهد. این درک از شفافیت بسیار مهم است، زیرا می‌تواند با افزایش سطح نظارت بر فعالیت‌های دولت، از اقدامات فاسد جلوگیری کند (Valle-Cruz et al., 2016) علاوه بر این، رابطه بین تصمیمات مخارج عمومی و ادراک فساد تحت تأثیر سطح تحصیلات شهروندان است که روایت پیرامون شفافیت را پیچیده می‌کند (کان و زیمبالیست، ۲۰۲۲).

جامعه مدنی و مکانیسم‌های پاسخگویی عمومی برای کاهش فساد شهرداری بسیار مهم هستند. نقش سازمان‌های غیردولتی (NGO) در تقویت مسئولیت‌پذیری سیاسی بسیار مهم است، همانطور که توسط Lendvorský و همکاران گزارش شده است، که تأکید کردند که مشارکت مدنی فعال می‌تواند سیاستمداران محلی را به سمت حکومت‌داری مسئولانه تحت فشار قرار دهد، بنابراین خطرات فساد را کاهش می‌دهد (Lendvorský et al., 2020) اگرچه به طور خاص شهرداری‌ها را پوشش نمی‌دهد، حضور رسانه‌های محلی برای کمک به کاهش سطوح درک شده از فساد از طریق اطلاع‌رسانی به شهروندان در مورد اقدامات دولت از طریق گزارش‌های تحقیقی، تقویت رابطه بین حضور رسانه‌ها و فساد ادراک شده کمک می‌کند (برگ و همکاران، ۲۰۲۱).

در نتیجه، بروز فساد در شهرداری‌ها صرفاً نشانه‌ای از شیوه‌های فردی یا منزوی نیست، بلکه با هنجارهای اجتماعی، ساختارهای حاکمیتی، شفافیت فناوری و مشارکت فعال جامعه مدنی در هم تنیده شده است. مسیر کاهش فساد در پرداختن به این عوامل بهم پیوسته به طور کل نگر، پرورش محیط‌هایی است که از رفتارهای فاسد جلوگیری می‌کند، ترویج شفافیت، و تقویت مکانیسم‌های پاسخگویی در تمام سطوح حکومتی.

پیشینه تحقیق

جودزاده و نداف (۱۴۰۲) به شناخت، سنجش و ارزیابی عوامل مؤثر بر فساد اداری در بخش دولتی استان خوزستان با استفاده از مدل سه شاخگی (مطالعه ای در بین دستگاه های اجرایی منتخب) پرداختند، داده ها به کمک نرم افزار SPSS و AMOSE به روش تحلیل عاملی تاییدی، آزمون تی تک نمونه ای و آزمون فریدمن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج تحقیق نشان داد که سنجه ها دارای میانگین بالای عدد ۳ هستند و بنابراین از نظر کارشناسان در بروز فساد اداری با اهمیت می باشند. همچنین از بین عوامل محیطی، متغیر نظام سیاسی و حکومتی، از بین عوامل سازمانی، ساختار مدیریتی و از بین عوامل فردی، خصوصیات فردی بیشترین امتیاز را آوردند. از بین مدل سه شاخگی عوامل مؤثر بر بروز فساد اداری، عوامل سازمانی مهم ترین عامل در بروز فساد اداری بود.

کلاسنگیانی، علیرضا (۱۴۰۱)، عوامل تاثیرگذار بر فساد اداری در شهرداری ها را مورد تحلیل قرار دادند، در این مطالعه به تعاریف، چشم اندازی کلی از مفهوم فساد و پیامدهای آن از جنبه های مختلف پرداخته شد. فساد دارای پیامدهایی از قبیل اتلاف منابع ملی، تضعیف انگیزه ها، جلوگیری از رشد رقابت، افزایش هزینه معاملات، فقر، بهداشت ضعیف، امید به زندگی پایین، توزیع نابرابر درآمد و ثروت، استفاده نامناسب از منابع داخلی و خارجی و نبود امکان اصلاحات نهادی است. با عنایت به پیامدها و عواقب گسترده سیاسی، اجتماعی و اقتصادی فساد در جامعه، اتخاذ راهکارهای کارآمد و اثربخش به منظور مبارزه با فساد و پیشگیری از گسترش آن پیشنهاد می شود.

عابدی جعفری و همکاران (۱۳۹۸) به شناسایی عوامل فردی مؤثر بر تمایل به فساد اداری در شهرداری تهران پرداخته اند، نتایج حاصل از تحلیل آن ها نشان داد: در سطح فردی، «نیاز مادی»، «عدم پایبندی شرعی»، «عدم پایبندی به ارزش های اخلاقی»، «احساس بی عدالتی»، «جامعه پذیری نامناسب»، «میزان ارتباط با ارباب رجوع»، «ریسک پذیری» و «فرصت فساد» عوامل اصلی تمایل به فساد اداری در سطح فردی در شهرداری تهران هستند که در مجموع ۸۱ درصد از تغییرپذیری بر تمایل به فساد اداری در شهرداری تهران را تبیین می کنند که با توجه به نتایج رگرسیون انجام شده، همه آنها معنی دار بوده اند.

آقازاده و همکاران (۱۳۹۷) مقاله ای با عنوان تدوین مدل علی بروز فساد اداری در مناطق شهرداری تدوین نمودند، نتایج به دست آمده از پژوهش آن ها نشان می دهد که در سطح فردی، عوامل فردی درونی شامل «عدم پایبندی به دین»، «عدم پایبندی به اخلاق» و «ریسک پذیری» و عوامل فردی بیرونی (وابسته به شرایط) شامل «نیاز مادی»، «احساس بی عدالتی»، «جامعه پذیری نامناسب» و «میزان ارتباط با ارباب رجوع» در تمایل به فساد نقش دارند و در سطح سازمانی، عوامل پیشگیرانه شامل «اطلاع رسانی و فرهنگ ضدفساد»، «مناسب بودن سازوکارهای نظارتی و مقابله با فساد» و «شفافیت و پاسخ گویی» و عوامل افزایش اثربخشی شامل «درآمد ناپایدار»، «استفاده از فناوری اطلاعات»، «کیفیت تصمیم ها»، «کیفیت و نحوه اجرای قوانین و مقررات» و «شایسته سالاری» در بروز فساد در شهرداری ها نقش دارند.

عباس زاده واقفی و همکاران (۱۳۹۶) به شناسایی علل بومی بروز فساد اداری در شهرداری تهران پرداخته است، در رتبه بندی علل بروز فساد اداری در شهرداری تهران نتایج نشان داد بین سه عامل سازمانی، فردی و محیطی مؤثر در بروز فساد اداری؛ عوامل فردی به عنوان اولویت اول، عوامل سازمانی اولویت دوم و عوامل محیطی اولویت سوم می باشند.

فیضی و رضایی (۱۳۹۲) به بررسی و اولویت بندی عوامل بروز فساد اداری در شهرداری های استان آذربایجان غربی از دید ارباب رجوع و کارکنان پرداخته اند، به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده ها، از آزمون های مختلف استفاده شده است. یافته های تحقیق

نشان می‌دهد که تمام عوامل مذکور در بروز فساد اداری در شهرداری‌های استان آذربایجان غربی مؤثر است. در نهایت عوامل مؤثر در فساد اداری را از دید ارباب رجوع و کارکنان اولویت بندی نموده و میزان تشابه نظرات هر دو طیف را نیز سنجیده است.

روش تحقیق

نوع تحقیق کاربردی روش به کار گرفته شده توصیفی-تحلیلی و پیمایشی (Survey) است. جامعه آماری کارکنان شهرداری خرم‌آباد می باشد. روش نمونه گیری نمونه گیری هدفمند (برای مصاحبه با خبرگان) می باشد.

تحلیل داده ها با استفاده از مدل مارکوس صورت گرفته است.

یافته‌های تحقیق

بر اساس تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده (پرسشنامه، مصاحبه، اسناد و ...)، مهم‌ترین عوامل مؤثر بر بروز فساد در شهرداری خرم‌آباد به شرح زیر است:

- عوامل مدیریتی و اداری

- ضعف سیستم نظارتی: نبود سازوکارهای شفاف برای نظارت بر تصمیم‌گیری‌ها و اجرای پروژه‌ها.

- فقدان شفافیت مالی: عدم انتشار عمومی اطلاعات مالی و قراردادهای شهرداری.

- حاشیه‌ای شدن قوانین: تفسیرهای سلیقه‌ای از قوانین شهرداری و اعمال نفوذ در صدور مجوزها.

- عوامل اقتصادی

- بودجه‌های کلان و توزیع نامتوازن: تمرکز منابع مالی در پروژه‌های خاص و امکان سوءاستفاده.

- رانت‌خواری در واگذاری زمین و پروژه‌ها: ارتباط غیرشفاف بین پیمانکاران و مسئولان شهرداری.

- عوامل فرهنگی-اجتماعی

- نظام پارتی‌بازی و رابطه‌محور: استخدام‌ها و انتصاب‌های مبتنی بر روابط شخصی به جای شایستگی.

- عادی‌سازی فساد: پذیرش برخی رفتارهای فسادآمیز (مانند پرداخت زیرمیزی) به عنوان هنجار اجتماعی.

- عوامل سیاسی

- نفوذ گروه‌های ذی‌نفوذ: فشار نهادهای سیاسی و محلی بر تصمیم‌گیری‌های شهرداری.

- تغییرات مکرر مدیریتی: کاهش پاسخگویی به دلیل جابجایی سریع مدیران ارشد.

- عوامل فناورانه و زیرساختی

- عدم استفاده از سیستم‌های دیجیتال: اجرای دستی فرآیندها (مانند صدور پروانه) و افزایش امکان دستکاری.

– نقص در سامانه‌های شکایات: عدم دسترسی شهروندان به مکانیزم‌های گزارش فساد.

جدول ۱: نرمال سازی شاخص های عوامل مؤثر بر بروز فساد در شهرداری‌ها

۰,۳۴۵	۰,۴۳۰	۰,۴۸۸	۰,۳۶۷	۰,۵۰۹	عوامل ساختاری و مدیریتی
۰,۹۲۴	۰,۸۷۱	۰,۴۵۸	۰,۵۲۴	۰,۵۴۴	عوامل سیاسی
۰,۳۷۹	۰,۶۳۱	۰,۴۰۶	۰,۷۲۳	۱,۰۰۰	عوامل فرهنگی-اجتماعی
۰,۷۹۲	۰,۵۱۱	۰,۹۰۸	۰,۴۹۴	۰,۵۳۱	عوامل اقتصادی
۰,۵۲۴	۰,۳۷۰	۰,۶۷۶	۰,۳۶۴	۰,۵۱۱	عوامل اجتماعی
۰,۴۶۰	۰,۳۷۳	۰,۶۳۳	۰,۴۶۲	۰,۴۱۴	عوامل فرهنگی

بر اساس جدول مذکور اقدام به وزن‌دار کردن شاخص‌ها شد و نتایج آن در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: اوزان شاخص‌های عوامل مؤثر بر بروز فساد در شهرداری‌ها

۰,۳۱۸۴	۰,۰۰۱۶	۰,۰۰۵۹	۰,۰۱۳۵	۰,۰۱۲۰	عوامل ساختاری و مدیریتی
۰,۸۵۳۹	۰,۰۰۳۲	۰,۰۰۵۶	۰,۰۱۹۲	۰,۰۱۲۸	عوامل سیاسی
۰,۳۵۰۱	۰,۰۰۲۳	۰,۰۰۴۹	۰,۰۲۶۵	۰,۰۲۳۵	عوامل فرهنگی-اجتماعی
۰,۷۳۱۹	۰,۰۰۱۹	۰,۰۱۱۰	۰,۰۱۸۱	۰,۰۱۲۵	عوامل اقتصادی
۰,۴۸۳۸	۰,۰۰۱۴	۰,۰۰۸۲	۰,۰۱۳۴	۰,۰۱۲۰	عوامل اجتماعی
۰,۴۲۵۴	۰,۰۰۱۴	۰,۰۰۷۷	۰,۰۱۶۹	۰,۰۰۹۷	عوامل فرهنگی

بعد از نرمال‌سازی و وزن‌دار کردن شاخص‌ها اقدام به تجزیه و تحلیل درجه مطلوبیت، عملکرد مطلوب شاخص‌ها و رتبه‌بندی نهایی شاخص‌ها گردید و نتایج آن در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۳: رتبه بندی نهایی

وزن نرمال	وزن اولیه	Kj	متوسط اهمیت نسبی	کد معیار
۰,۴۰۱۲	۱	۱	۱	عوامل ساختاری و مدیریتی
۰,۲۰۱۶	۰,۵۰۲۵	۱,۹۹	۰,۹۹	عوامل سیاسی
۰,۱۶۹۴	۰,۴۲۲۳	۱,۱۹	۰,۱۹	عوامل فرهنگی

۰,۱۱۴۵	۰,۲۸۵۳	۱,۴۸	۰,۴۸	عوامل اقتصادی
۰,۰۷۲۹	۰,۱۸۱۷	۱,۵۷	۰,۵۷	عوامل اجتماعی
۱	۲,۴۹۲	جمع کل		

تحلیل نقش عوامل مدیریتی بر بروز فساد در شهرداری‌ها با مطالعه موردی شهرداری خرم‌آباد نیازمند بررسی چندبعدی عوامل ساختاری، سیاسی، فرهنگی- اجتماعی و اقتصادی است. در ادامه، این موضوع را با تمرکز بر ابعاد مختلف تحلیل می‌کنیم:

عوامل مدیریتی مؤثر بر فساد در شهرداری‌ها

- ضعف در شفافیت و پاسخگویی

-عدم انتشار عمومی اطلاعات مالی و قراردادهای: در شهرداری خرم‌آباد، نبود سیستم شفاف برای نظارت بر درآمدها و هزینه‌ها (مانند عوارض شهری، پروژه‌های عمرانی) می‌تواند زمینه‌ساز فساد باشد.

-عدم دسترسی شهروندان به تصمیم‌گیری‌ها: اگر فرآیندهای مناقصه و مزایده به‌صورت غیررقابتی انجام شود، احتمال فساد افزایش می‌یابد.

- ضعف در سیستم نظارتی داخلی و خارجی

- نقش کم‌رنگ بازرسی و حسابرسی داخلی: در برخی موارد، واحدهای نظارتی شهرداری‌ها به‌جای پیشگیری از فساد، پس از وقوع آن وارد عمل می‌شوند.

- نقش ضعیف نهادهای خارجی مانند شورای شهر و سازمان بازرسی: در خرم‌آباد، اگر شورای شهر به‌عنوان نهاد ناظر عملکرد ضعیفی داشته باشد، امکان سوءاستفاده مدیریتی افزایش می‌یابد.

- روابط غیررسمی و فامیل‌سالاری

-استخدام‌های غیرقانونی و پارتی‌بازی: در برخی شهرداری‌ها از جمله خرم‌آباد، استخدام افراد بر اساس روابط شخصی به جای شایستگی، منجر به کاهش کارایی و افزایش فساد اداری می‌شود.

- نفوذ افراد ذی‌نفوذ در تصمیم‌گیری‌ها: فشار گروه‌های خاص سیاسی یا اقتصادی بر مدیران شهری می‌تواند منجر به واگذاری غیرمنصفانه پروژه‌ها شود.

- ضعف در سیستم ارزیابی عملکرد

-عدم وجود معیارهای شفاف برای ارزیابی مدیران: اگر پاداش و تنبیه مدیران شهرداری بر اساس عملکرد واقعی نباشد، انگیزه برای فساد افزایش می‌یابد.

-چرخش نداشتن مدیران: تثبیت طولانی‌مدت برخی مدیران در پست‌های حساس (مانند امور مالی یا قراردادهای خطر فساد را بالا می‌برد.

- مصادیق احتمالی فساد در شهرداری خرم‌آباد

- فساد در پروژه‌های عمرانی: واگذاری غیرقانونی پروژه‌ها به پیمانکاران خاص، کم‌کاری در اجرا یا افزایش غیرمنطقی هزینه‌ها.
- تخلف در صدور مجوزهای ساختمانی: دریافت رشوه برای صدور مجوزهای غیراستاندارد یا نادیده گرفتن قوانین شهرسازی.
- اختلاس و سوءاستفاده از بودجه: مانند استفاده شخصی از امکانات شهرداری یا برداشت غیرمجاز از حساب‌های عمومی.

تحلیل نقش عوامل اقتصادی بر بروز فساد در شهرداری خرم‌آباد نیازمند بررسی چندبعدی از شرایط اقتصادی، ساختار مدیریتی و زمینه‌های اجتماعی-سیاسی است. در این تحلیل، به عوامل کلیدی اقتصادی که می‌توانند به فساد در شهرداری خرم‌آباد منجر شوند، پرداخته می‌شود:

- محدودیت منابع مالی و بودجه ای

- کمبود درآمدهای پایدار: شهرداری خرم‌آباد مانند بسیاری از شهرداریهای ایران، با کمبود منابع درآمدی پایدار (مانند عوارض ناکافی، مشکلات در جمع‌آوری مالیات‌های محلی) روبه‌رو است. این مسئله باعث می‌شود شهرداری برای تأمین هزینه‌های جاری و پروژه‌های عمرانی به منابع غیرشفاف (مانند کمک‌های دولتی یا درآمدهای غیرمستعارف) وابسته شود.
- وابستگی به بودجه دولتی: در صورت تأخیر در تخصیص بودجه دولتی، ممکن است شهرداری به روش‌های غیرقانونی مثل اخذ رشوه برای تسریع در پروژه‌ها یا واگذاری غیرقانونی املاک شهری متوسل شود.

- رانت اقتصادی و ارزش بالای زمین و مسکن

- سوداگری زمین و ساختوساز: خرم‌آباد به دلیل موقعیت جغرافیایی و توسعه شهری، با افزایش قیمت زمین و املاک روبه‌رو است. این موضوع انگیزه فساد در حوزه صدور مجوزهای ساختوساز، تغییر کاربری اراضی و واگذاری غیرقانونی زمین را افزایش می‌دهد.

- فقدان شفافیت در معاملات: اگر سیستم نظارتی بر معاملات شهرداری ضعیف باشد، امکان رانت خواری و فساد در واگذاری پروژه‌ها به شرکت‌های خاص وجود دارد.

- فساد در قراردادهای و پروژه‌های عمرانی

- پروژه‌های کلان با هزینه‌های بالا: در مواردی که شهرداری پروژه‌های بزرگ (مانند راه‌سازی، احداث پارک‌ها و مجتمع‌های تجاری) را اجرا می‌کند، امکان سوءاستفاده از طریق تورم هزینه‌ها، اخذ کمیسیون‌های پنهان و تبانی در مناقصات وجود دارد.
- عدم رقابت شفاف در مناقصات: اگر فرآیند انتخاب پیمانکاران شفاف نباشد، ممکن است شرکت‌های نزدیک به مسئولان شهرداری برنده مناقصه شوند، حتی اگر قیمت یا کیفیت پایین‌تری ارائه دهند.

- مشکلات معیشتی و حقوق پایین کارمندان

- **حقوق ناکافی کارکنان:** اگر کارمندان و مدیران شهرداری دستمزدهای پایینی دریافت کنند، ممکن است برای جبران کمبود درآمد خود به دریافت رشوه یا اختلاس روی آورند.

- **فقدان سیستم انگیزشی:** نبود پاداش های مناسب برای عملکرد شفاف و کارآمد، انگیزه فساد را افزایش میدهد.

- ضعف نظام نظارتی و پاسخگویی

- **نظارت داخلی ناکارآمد** اگر بازرسی های داخلی شهرداری ضعیف باشد یا تحت نفوذ افراد فاسد قرار گیرد، امکان پنهان ماندن تخلفات افزایش مییابد.

- **عدم شفافیت مالی:** اگر گزارشهای مالی شهرداری بهصورت عمومی منتشر نشود یا دستکاری شود، شناسایی فساد سخت تر می شود.

تحلیل نقش عوامل سیاسی

- نفوذ سیاسی در انتصاب مدیران شهری

یکی از اصلی ترین عوامل فساد در شهرداری ها، انتصاب مدیران و کارکنان بر اساس وابستگی سیاسی به جای شایستگی های تخصصی است. در شهرداری خرم آباد نیز موارد متعددی از انتصاب افراد نزدیک به جریان های سیاسی محلی و حامیان شورای شهر گزارش شده است. این امر منجر به کاهش کارایی مدیریتی، توزیع ناعادلانه منابع و ایجاد فضا برای رانت خواری می شود.

- تأثیر شورای شهر و تغییرات سیاسی

شورای شهر به عنوان نهاد ناظر بر عملکرد شهرداری، نقش کلیدی در پیشگیری یا تشدید فساد دارد. در خرم آباد، گاه شاهد بوده ایم که تغییرات سیاسی در شورای شهر منجر به تغییرات گسترده در مدیریت شهری شده است. این تغییرات گاهی با حذف پرسنل کارآمد و جایگزینی آنها با افراد حامی جریان سیاسی جدید همراه بوده که نتیجه آن تضعیف نظام اداری و افزایش فساد بوده است.

- رانت خواری در پروژه های عمرانی و شهری

در بسیاری از موارد، پیمانکاران نزدیک به جریان های سیاسی ترجیحاً در مناقصات شهرداری خرم آباد برنده می شوند، حتی اگر قیمت های بالاتری ارائه دهند. این موضوع منجر به تخصیص غیربهبینه بودجه، کاهش کیفیت پروژه ها و افزایش هزینه های غیرضروری می شود. گزارش هایی از اجرای ناقص پروژه ها یا تخصیص زمین های شهری به افراد خاص در خرم آباد وجود دارد که نشان دهنده نفوذ عوامل سیاسی در فساد مالی است.

- عدم شفافیت در درآمدها و هزینه ها

شهرداری ها در ایران بخشی از درآمد خود را از محل عوارض شهری، فروش تراکم و پروانه های ساختمانی تأمین می کنند. در شهرداری خرم آباد، عدم شفافیت در گزارش دهی مالی و نظارت ناکافی نهادهای بالادستی، زمینه را برای فساد فراهم کرده است.

برخی از درآمدهای شهرداری ممکن است با دستور مقامات سیاسی محلی به پروژه‌های خاصی اختصاص یابد که لزوماً در اولویت شهروندان نیست.

- فشار سیاسی برای تخلیفات اداری

در برخی موارد، مقامات سیاسی محلی برای پیشبرد اهداف خود، به مدیران شهرداری فشار می‌آورند تا قوانین را دور بزنند. به عنوان مثال، صدور مجوزهای غیرقانونی ساخت‌وساز برای افراد خاص یا تغییر کاربری اراضی شهری تحت تأثیر فشارهای سیاسی از جمله مواردی است که در خرم‌آباد گزارش شده است.

تحلیل عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر بروز فساد در شهرداری خرم‌آباد نیازمند بررسی چندبعدی است. فساد اداری در نهادهای عمومی مانند شهرداری‌ها تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله ساختارهای مدیریتی، فرهنگ سازمانی، شرایط اجتماعی و اقتصادی، و ارزشهای حاکم بر جامعه قرار دارد. در مورد شهرداری خرم‌آباد (مرکز استان لرستان)، میتوان برخی از مهمترین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر فساد را به شرح زیر بررسی کرد:

عوامل اجتماعی مؤثر بر فساد در شهرداری خرم‌آباد

- ساختار قبیلگی و روابط خویشاوندی

- استان لرستان و شهر خرم‌آباد دارای بافت اجتماعی عشیره ای و قبیله ای است که در آن روابط خانوادگی و قومی گاهی بر ضوابط اداری ترجیح داده میشود.

-**نتایج:** استخدام های غیرشفاف، واگذاری پروژه ها به اقوام و فامیل، و تبعیض در ارائه خدمات شهری.

فقر و نابرابری اقتصادی

- لرستان از جمله مناطق کم‌توسعه یافته ایران است و سطح درآمد سرانه پایین تر از میانگین کشوری دارد.

- **نتایج:** افزایش انگیزه کارمندان و مسئولان برای سوءاستفاده مالی، رشوه‌گیری و اختلاس به دلیل حقوق ناکافی.

- بیکاری و ضعف اقتصادی

- نرخ بیکاری بالا در استان باعث شده تا تصدی پستهای مدیریتی در شهرداری به عنوان فرصتی برای درآمدزایی غیرقانونی تلقی شود.

- **نتایج:** خرید و فروش پستهای اداری، اخاذی از شهروندان و پیمانکاران.

ضعف مشارکت مردمی و نظارت اجتماعی

- فرهنگ نظارت جمعی بر عملکرد مسئولان در خرم‌آباد ضعیف است و مردم کمتر به صورت سازمان یافته به دنبال شفافیت هستند.

- **نتایج:** کاهش پاسخگویی مسئولان و افزایش جرأت برای ارتکاب فساد.

عوامل فرهنگی مؤثر بر فساد در شهرداری خرم‌آباد

- عادی انگاری فساد (عرفی شدن فساد)

- در برخی موارد، فسادهای کوچک (مانند پرداخت زیرمیزی برای دریافت مجوزها) به‌عنوان یک هنجار پذیرفته شده است.

- نتایج: گسترش فرهنگ "پرداخت برای خدمات" و کاهش حساسیت اخلاقی.

- ضعف فرهنگ قانون گرایی

- در برخی بخش های جامعه، احترام به قانون ضعیف است و افراد ترجیح می دهند از راههای غیررسمی (مانند پارتی بازی) کارهای خود را پیش ببرند.

- نتایج: تضعیف سیستم اداری و افزایش فساد در پروژههای عمرانی و واگذاری زمین.

- رابطه گرایی به جای ضابطه گرایی

- در تصمیم گیری های اداری، گاهی روابط شخصی بر شایستگی ها و قوانین ترجیح داده می شود.

- نتایج: استخدام های غیرقانونی، اعطای مجوزهای غیراستاندارد و تخصیص نامناسب بودجه.

- کمبود آموزشهای اخلاقی و شفافیت

- آموزشهای ضدفساد برای کارمندان شهرداری محدود است و سازوکارهای شفافیت (مانند انتشار قراردادهای) ضعیف است.

- نتایج: افزایش تخلفات مالی و اداری به دلیل عدم آگاهی یا نظارت ناکافی.

نتیجه گیری

فساد در شهرداری ها یکی از چالش های اساسی مدیریت شهری در ایران است و شهرداری خرم آباد نیز از این قاعده مستثنی نیست. فساد اداری در نهادهای عمومی مانند شهرداری ها تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله ساختارهای مدیریتی، فرهنگ سازمانی، شرایط اجتماعی و اقتصادی، و ارزش های حاکم بر جامعه قرار دارد. برای حل عوامل اثر گذار بر فساد در شهرداری خرم آباد، راهکارهایی به شرح زیر ارائه می شود:

- راهکارهای کاهش فساد مدیریتی در شهرداری خرم آباد

تقویت شفافیت

- ایجاد سامانه الکترونیک برای انتشار کلیه قراردادهای و هزینه ها.

- استفاده از سیستم های دیجیتال برای دریافت عوارض و جلوگیری از دریافت های غیررسمی.

- نظارت مؤثر

- تقویت نقش شورای شهر و سازمان های نظارتی مستقل.

- اجرای دوره‌های حسابرسی ناگهانی توسط نهادهای بالادستی.

-اصلاح سیستم مدیریت منابع انسانی

- استخدام بر اساس شایستگی و جلوگیری از پارتی‌بازی.

- چرخش دوره‌ای مدیران در پست‌های حساس.

-افزایش مشارکت مردمی

- راه‌اندازی سامانه گزارش‌دهی مردمی فساد (مانند سامانه ۱۳۷).

- تشویق رسانه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد به نظارت بر عملکرد شهرداری.

-راهکارهای کاهش فساد اقتصادی در شهرداری خرم‌آباد

-افزایش شفافیت مالی: انتشار عمومی قراردادهای، درآمدها و هزینه‌های شهرداری.

تقویت سیستم نظارتی: ایجاد کمیته‌های مستقل ضدفساد و استفاده از حسابرسیهای خارجی.

اصلاح نظام درآمدی شهرداری: کاهش وابستگی به منابع نامطمئن و توسعه درآمدهای پایدار.

افزایش حقوق و مزایای کارکنان: کاهش انگیزه‌های فساد از طریق بهبود وضعیت معیشتی کارمندان.

-جامعه مدنی و رسانه‌ها: تقویت نقش رسانه‌های محلی و سازمان‌های مردم‌نهاد در نظارت بر عملکرد شهرداری.

تغییر فرهنگ سازمانی:

- آموزش کارکنان در زمینه اخلاق اداری و مبارزه با فساد.

- تشویق گزارش‌دهی تخلفات (Whistleblowing) با حمایت از گزارش‌دهندگان.

منابع

۱. آقازاده، فتاح و همکاران (۱۳۹۷)، تدوین مدل علی بروز فساد اداری در مناطق شهرداری، نشریه علمی فرایند مدیریت و توسعه، دوره ۳۱، شماره ۳.
۲. جودزاده، مهتا و مهدی نداف (۱۴۰۲)، شناخت، سنجش و ارزیابی عوامل مؤثر بر فساد اداری در بخش دولتی استان خوزستان با استفاده از مدل سه شاخگی (مطالعه ای در بین دستگاه های اجرایی منتخب)، پژوهش های مدیریت عمومی، دوره ۱۶، شماره ۶۲ - شماره پیاپی ۶۲.
۳. فیضی، جعفر صادق و رضا نبی وند رضایی (۱۳۹۲)، بررسی و اولویت بندی عوامل بروز فساد اداری در شهرداری های استان آذربایجان غربی از دید ارباب رجوع و کارکنان، فصلنامه دانش ارزیابی، سال پنجم شماره ۱۷.
۴. کلاسنگیانی، علیرضا (۱۴۰۱)، بررسی عوامل تاثیرگذار بر فساد اداری در شهرداری ها، فصلنامه پژوهش های کاربردی در مدیریت و حسابداری، دوره: ۷، شماره: ۲۸، <https://civilica.com/doc/1902450>.
۵. عابدی جعفری، حسن و همکاران (۱۳۹۸)، شناسایی عوامل فردی مؤثر بر تمایل به فساد اداری در شهرداری تهران، فصلنامه مطالعات رفتار سازمانی، دوره ۸، شماره ۱ - شماره پیاپی ۲۹، (شماره پیاپی ۲۹).
۶. عباس زاده واقفی، شیرین السادات و همکاران (۱۳۹۶)، شناسایی علل بومی بروز فساد اداری: مورد مطالعه شهرداری تهران، دانش حسابداری، سال هفدهم.
7. Bergh, A., Erlingsson, G. Ó., & Wittberg, E. (2021). What happens when municipalities run corporations? empirical evidence from 290 swedish municipalities. *Local Government Studies*, 48(4), 704-727. <https://doi.org/10.1080/03003930.2021.1944857>
8. Kahn, T. and Zimbalist, Z. (2022). How do local public spending decisions shape corruption perceptions? evidence from mexico. *Latin American Politics and Society*, 64(3), 67-92. <https://doi.org/10.1017/lap.2022.12>
9. Monteduro, F., D'Onza, G., & Mussari, R. (2023). Corruption spreads: understanding interorganizational corruption contagion in municipal governments. *International Journal of Public Sector Management*, 37(1), 108-123. <https://doi.org/10.1108/ijpsm-02-2023-0055>
10. Lendvorský, M., Mikušová, B., & Jakuš, N. (2020). Úloha protikorupčných mimovládnych neziskových organizácií v municipálnej politike. 23rd International Colloquium on Regional Sciences. <https://doi.org/10.5817/cz.muni.p210-9610-2020-30>
11. López-Valcarcel, B. G., Jiménez, J. L., & Perdiguerro, J. (2017). Danger: local corruption is contagious!. *Journal of Policy Modeling*, 39(5), 790-808. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2017.08.002>
12. Nelson, K. L. and Afonso, W. B. (2019). Ethics by design: the impact of form of government on municipal corruption. *Public Administration Review*, 79(4), 591-600. <https://doi.org/10.1111/puar.13050>
13. Valle-Cruz, D., Sandoval- Almazán, R., & Gil-García, J. R. (2016). Citizens' perceptions of the impact of information technology use on transparency, efficiency and corruption in local governments. *Information Polity*, 21(3), 321-334. <https://doi.org/10.3233/ip-160393>

Analysis of Factors Affecting Corruption in Municipalities: Khorramabad Municipality

Mehdi Sedighkia

Bachelor of Architectural Engineering and Employee of the Inspection Department of Khorramabad Central Municipality

Abstract

Corruption in municipalities, as one of the main challenges in urban governance, causes waste of public resources, reduces the quality of services, and weakens the trust of citizens. This research was conducted with the aim of identifying and analyzing the factors affecting the incidence of corruption in Khorramabad Municipality. The research method used was a combination of library and field studies (surveys) using questionnaires and interviews with experts and stakeholders. The findings show that the main factors of corruption in municipalities can be divided into five general categories: structural and managerial factors, economic factors, socio-cultural factors, legal and regulatory factors, and political factors. To reduce corruption, strategies such as: increasing financial transparency, strengthening electronic monitoring systems, citizen participation in monitoring, amending urban laws, and promoting organizational culture in municipalities should be implemented.

Keywords: administrative corruption, municipality, transparency, monitoring, urban governance.
